

ПРИКЛАДНА ПСИХОЛОГІЯ. ПРОФЕСІЙНА Й ОРГАНІЗАЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ

УДК 159.923

DOI <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2024.5/03>

Дробот О.В.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

Дорошенко А.В.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ЖІНОК ДО МАТЕРИНСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

У статті аналізується психологічна готовність жінок до материнства в умовах війни, де особлива увага приділяється основним підходам та концепціям щодо цього феномену. Психологічна готовність до материнства є складним і багатограним процесом, що включає емоційні, когнітивні та поведінкові аспекти, які формуються під впливом різних соціокультурних та особистісних факторів. У статті підкреслюється важливість розуміння цього феномену з позиції теоретичних підходів, що включають класичні та сучасні моделі готовності до материнства. Зокрема, розглядаються етапи формування материнської ідентичності, починаючи з дитинства, підліткового віку та до дорослого періоду, і роль зовнішнього середовища у цьому процесі.

Додатково аналізуються умови, пов'язані з війною, які суттєво впливають на формування психологічної готовності жінок до материнства. Стресові та небезпечні умови військового конфлікту посилюють емоційне напруження, страхи, невпевненість у майбутньому, що негативно впливає на психологічну підготовку до материнства. Проте також висвітлюються чинники, які можуть допомогти жінкам адаптуватися до нових умов і зберегти свою готовність до материнства. До них належать підтримка з боку родини, соціального оточення та професійних психологів

Особлива увага приділена ролі психологічної підтримки вагітних жінок в умовах війни. Виявлено, що така підтримка є важливою для збереження емоційного і психологічного благополуччя, а також для розвитку позитивної материнської ідентичності. Психологічна допомога сприяє адаптації жінок до змінених умов життя, допомагає подолати тривожність та страхи, пов'язані з майбутньою роллю матері, та розвинути стратегії емоційної стійкості у складних умовах військового конфлікту.

Ключові слова: психологічна готовність, материнство, жінки в умовах війни, стрес, психологічна підтримка.

Постановка проблеми. Психологічна готовність жінок до материнства в умовах війни є надзвичайно важливою темою, оскільки вона безпосередньо впливає на демографічні тенденції та майбутнє населення країни [25]. Війна створює для жінок численні виклики, такі як постійний стрес, тривожність, фізична та емоційна небезпека, що значно знижує їхню готовність ставати матерями. Багато жінок відкладають народження

дитини, очікуючи на більш безпечні та стабільні умови, що є наслідком важкого психоемоційного фону, викликаного воєнними діями.

Військові дії підсилюють негативні фактори, зокрема фінансові труднощі, небезпеку та нестабільність, а також негативно впливають на загальний стан жінок [7].

Крім того, суттєвий вплив на психологічну готовність жінок до материнства мають фінансові

труднощі, викликані військовими діями [2]. Зростання цін на основні товари та продукти, а також втрата робочих місць створюють додатковий тиск на сім'ї. Багато жінок відкладають рішення про народження дитини через невпевненість у фінансовій стабільності, що лише посилює загальне відчуття нестабільності.

Також важливим фактором, що впливає на психологічну готовність жінок до материнства в умовах війни, є місце перебування жінки та наявність партнера [28]. Підтримка партнера має значний вплив на емоційний стан жінки. Якщо партнер знаходиться поряд (вдома), жінка може відчувати більше підтримки та впевненості. Також важливим є територіальне розташування жінки. Ті, хто є внутрішньо переміщеними особами (ВПО) або живуть у зонах активних бойових дій, стикаються з постійною небезпекою та стресом. Жінки, які перебувають у відносно безпечних регіонах України або за кордоном, можуть відчувати більшу стабільність, але їхній психологічний стан також залежить від розлуки з близькими або незнайомого середовища, якщо вони емігрували.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. М.І. Лисіна [11] та Г.Г. Філіппова [27] – вивчали емоційні аспекти материнства, соціалізацію, а також формування материнської ідентичності.

Л.С. Виготський [3] – досліджував вплив соціального середовища на розвиток особистості, зокрема в контексті материнства та виховання. О.П. Проскурняк та З. Крижановська [9] – аналізували психологічні компоненти готовності жінок до материнства, зокрема емоційні та мотиваційні складові. І.М. Лук'яненко та О.Л. Кононко – вивчали вплив соціальних і культурних чинників на материнство, а також мотиваційні аспекти, що визначають готовність до народження дитини. Т. Гур'янова [4] – досліджувала психологічну готовність жінок до материнства в умовах стресу та кризових ситуацій, таких як війна чи економічні труднощі.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у вивченні психологічної готовності жінок до материнства в умовах війни, визначенні основних чинників, що впливають на цей процес, а також в аналізі особливостей психологічної підтримки вагітних жінок під час військових дій. Дослідження спрямоване на теоретичне обґрунтування наукових підходів до розуміння психологічної готовності до материнства в умовах війни, як кризової ситуації, і розробку рекомендацій для підвищення ефективності психологічної допомоги жінкам.

Завдання дослідження:

1. Провести теоретичний аналіз наукових джерел з проблематики психологічної готовності до материнства, зокрема в умовах війни.

2. Визначити основні фактори, які впливають на психологічну готовність жінок до материнства в умовах війни.

3. Дослідити особливості психологічної готовності жінок до материнства в залежності від соціальних факторів.

Виклад основного матеріалу. Психологічна готовність до материнства є основним поняттям, що характеризує готовність жінки прийняти та виховувати дитину. Цей психологічний феномен охоплює комплекс психічних, емоційних та соціокультурних аспектів, які формують готовність жінки до материнства [26].

Психологічна готовність до материнства може бути під впливом різноманітних факторів, таких як особистісні характеристики, досвід, соціокультурні чинники, підтримка з боку соціального середовища та психологічна підготовка. Розуміння цього поняття сприяє розробці програм і психологічних практик, які допомагають жінкам підготуватися до материнства, забезпечуючи їх психологічну готовність та благополуччя в цей важливий період життя [16].

Роль психологічної готовності у формуванні материнської ідентичності є значущою і важливою, адже материнська ідентичність впливає на те, як жінка сприймає себе в ролі матері, а також на її взаємодію з дитиною і виконання обов'язків матері [18].

Материнство досліджується в рамках різних наук: історії, культурології, медицини, фізіології, соціології та психології. Кожна з цих наук вивчає та визначає материнство, виходячи з власних цілей і завдань. Інтерес до комплексного вивчення материнства виник відносно недавно, але наразі не існує єдиного визначення цього поняття.

Проблема психологічної готовності жінок до материнства була досліджена ще в сімдесятих роках італійським психоаналітиком С. Фанті. Він обґрунтував існування ембріональної стадії психічного розвитку людини. Ця концепція дозволила, по-перше, пов'язати всі наступні стадії з загальним джерелом, а по-друге, висунути ідею про те, що жінка, завагітнівши, на органічному рівні відтворює свій стан як плоду, а на психологічному – стан своєї матері [29].

Такі вчені, як С. Фанті, М. Марконі та інші представники мікропсихоаналізу, вважають, що основи майбутніх стосунків матері з її дитиною

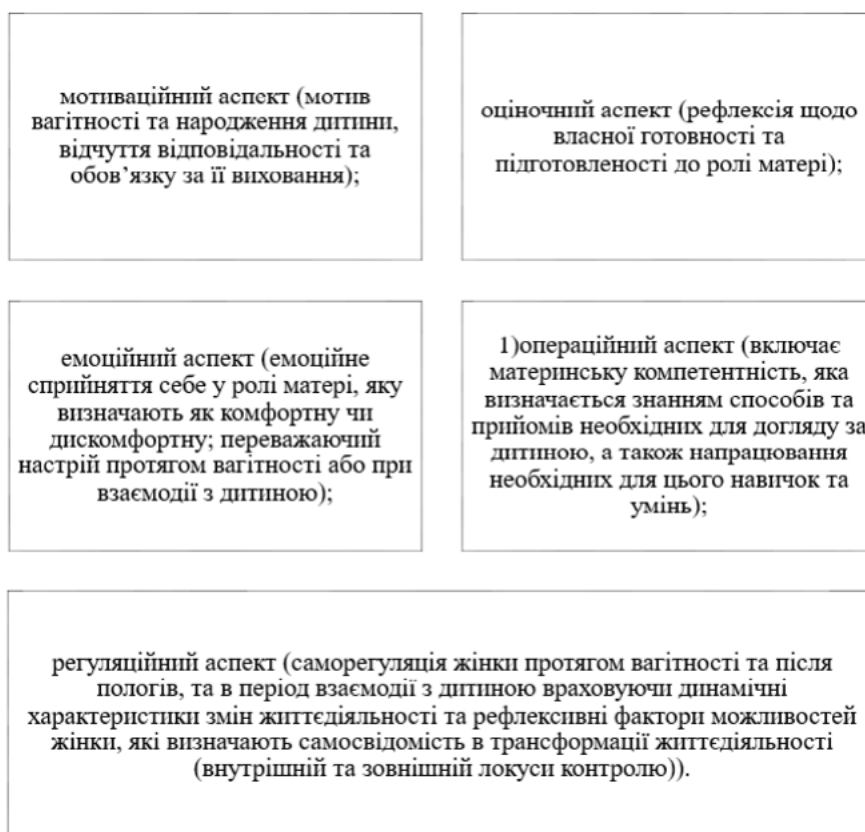

Рис. 1. Структура психологічної готовності до материнства

закладаються ще під час внутрішньоутробного розвитку на основі перших емоційних конфліктів матері з плодом, і цей процес триває в дитинстві. У період вагітності в жінки активізується цей емоційний досвід, що впливає на зміст її власного материнства [27].

У другій половині ХХ століття розгорілася полеміка навколо теми материнського інстинкту. Багато дослідників вважають, що материнська прив'язаність частково залежить від вроджених механізмів, які зближують людину з тваринним світом (Р. Дж. Геллес, Дж. Боулбі, К. Лоренц, Е. Панов, Р. Шовен, Х. Монтані та інші). Раніше література, присвячена темі материнства, була вкрай обмеженою, і мало хто досліджував уявлення про немовлят та їхніх матерів. Протягом століть немовлята були відокремлені від дорослих бар'єром незнання, що заважало усвідомити, наскільки вони унікальні. Ставлення до них базувалося лише на зовнішніх ознаках, таких як їхній невеликий розмір, маса та слабка м'язова сила.

Етап розвитку починається з внутрішньоутробного періоду і триває практично все життя жінки, але найбільш важливими є дитинство та ранній вік, оскільки цей час є сензитивним для форму-

вання базових основ особистості та ставлення до світу (Е. Еріксон). Останніми роками дослідники активно вивчають феномен прихильності між матір'ю та дитиною, оскільки йому приписується велике значення у формуванні ефективної материнської поведінки [25].

Визначення факторів які впливають на психологічну готовність жінок до материнства в умовах війни

У контексті війни жінки, які вже стали матерями, дійсно стикаються зі значними психологічними та емоційними викликами. Вони повинні вирішувати, як зберегти безпеку своєї сім'ї, забезпечити дітей та підтримувати їх психологічний стан в умовах війни [29].

Основні виклики, з якими вони стикаються, включають:

1. *Військовий стрес і тривога.* Матері можуть відчувати постійний стрес через загрозу життю, що може призводити до тривоги та депресії. Вони можуть переживати страх за безпеку дітей та їхнє майбутнє.

2. *Забезпечення фізичної безпеки.* У разі конфлікту жінки повинні шукати способи забезпечити безпеку своїх дітей, що може включати евакуацію або перебування в притулках.

3. Обмежений доступ до медичних послуг. В умовах війни можуть виникати труднощі з доступом до необхідних медичних послуг, що особливо важливо для матерів, які мають дітей з особливими потребами.

4. Психологічна підтримка. Матері повинні підтримувати психологічний стан своїх дітей, навіть коли самі можуть бути емоційно виснаженими. Це може вимагати значних зусиль для забезпечення стабільності та комфорту в умовах невизначеності.

5. Адаптація до нових умов. Жінки мають здатність адаптуватися до різко зміненого середовища, що може включати нові обов'язки, соціальні та економічні труднощі.

6. Складні рішення. У воєнний час жінки можуть стикатися з важкими рішеннями щодо своїх дітей, включаючи питання, пов'язані з освітою, медичним обслуговуванням та загальною безпекою.

Забезпечення психологічної готовності матерів у таких умовах є критично важливим для підтримки їхнього психічного здоров'я та благополуччя дітей. Сприяння соціальній підтримці та доступу до ресурсів допоможе жінкам впоратися з цими викликами.

Структура психологічної готовності до материнства розглядається як здатність матері створити адекватні умови для розвитку дитини, що виявляється в специфічному типі материнського ставлення. Один із психологів виокремлює п'ять основних блоків у цій готовності:

1. Особистісна готовність. Загальна зрілість особистості (адекватна статевая ідентифікація, здатність приймати рішення та нести відповідальність, міцні емоційні зв'язки, відсутність залежностей) і особистісні якості, необхідні для успішного материнства (емпатія, здатність до спільної діяльності, уміння бути «тут і тепер», творчі здібності, інтерес до процесу виховання та вирощування, культура тіла).

2. Адекватна модель батьківства. Важливість відповідності моделей материнської та батьківської ролей, сформованих у власній сім'ї; оптимальні батьківські установки, позиції та виховні стратегії, які є необхідними для народження та виховання дитини, а також материнське ставлення.

3. Мотиваційна готовність. Зрілість мотивації до народження дитини, за якої малюк не сприймається як засіб статевої ролі, вікової чи особистісної самореалізації жінки; засіб для утримання партнера або зміцнення сімейних

зв'язків; засіб компенсації незадоволеності у стосунках з батьками; або засіб досягнення певного соціального статусу тощо.

4. Сформованість материнської компетентності. Ставлення до дитини як до суб'єкта не лише фізичних, а й психічних потреб та суб'єктивних переживань; здатність розуміти емоційні стани дитини та особливості її поведінки; необхідні знання про фізичний і психічний розвиток дитини; здатність до спільної діяльності з дитиною.

5. Сформованість материнської сфери. Материнство як складова особистісної сфери жінки (материнська потребово-мотиваційна сфера) охоплює три блоки: емоційно-потребовий, операційний та ціннісно-смысловий.

Українська дослідниця Н.В. Яремчук [21], провівши аналіз різних підходів до вивчення психологічної готовності до материнства, визначила такі блоки:

- ціннісно-мотиваційний,
- інформаційно-пізнавальний,
- комунікативний,
- емпатійний,
- афективно-регулятивний компоненти.

А. Варга та Е. Ейдеміллер визначили п'ять чинників, які відіграють важливу роль у формуванні психологічної готовності як до материнства, так і до батьківства в цілому [27]:

1. Особистісні характеристики матері.
2. Клініко-психологічні особливості дитини.
3. Соціокультурні та сімейні традиції, що впливають на формування батьківської поведінки.
4. Етологічний аспект раннього контакту дитини з матір'ю.
5. Особливості спілкування між дорослими членами родини.

Таблиця 1. відображає різні аспекти психологічної готовності жінок до материнства в умовах війни, виокремлюючи три блоки, які показують зміни в емоційному та психологічному стані жінок на шляху до материнства.

1. Потребово-емоційний блок, жінки, які відчують готовність до материнства, проявляють емоційні потреби, пов'язані з бажанням спілкуватися з майбутньою дитиною. Вони відчують необхідність встановити зв'язок і створити емоційні узи з дитиною ще до її народження.

2. Операційний блок, жінки ухвалюють конкретні рішення та здійснюють дії для досягнення своїх материнських цілей. Вони готові піклуватися про дитину та коригують своє спілкування, щоб створити позитивне та ніжне середовище для майбутньої дитини.

Мотиваційні складові материнства

№	Назва	Опис
1	Потребовоемоційний	Полягає в тому, що коли жінка відчуває готовність стати матір'ю та справді прагне мати дитину, у неї виникають відповідні емоційні потреби. Ці потреби включають бажання налагоджувати комунікацію з майбутньою дитиною
2	Операційний	В цьому випадку жінка приймає рішення стати матір'ю і вживає конкретні дії для досягнення цієї мети. Вона готова доглядати дитину. Крім того, жінка змінює спосіб спілкування, коли говорить про свою майбутню дитину. Вимова стає ніжною та лагідною, супроводжується позитивними емоціями та посмішками.
3	Ціннісно-смысловий	В цьому блоку змінюються цінності та погляди жінки щодо себе і майбутньої дитини. Прагнення стати матір'ю стає важливішим. Виникають страхи, пов'язані з можливістю втрати дитини або можливістю їй завдати шкоди. Це призводить до підвищеного рівня тривоги та бажання оберігати майбутню дитину.

3. *Ціннісно-смысловий блок*, відображає зміни в цінностях та ставленні жінок до себе і своєї майбутньої дитини. Готовність до материнства веде до переосмислення значення материнства, а також може супроводжуватися страхами та тривогами. Жінки починають більше цінувати можливість стати матір'ю та формують потребу в захисті та догляді за своєю майбутньою дитиною [28].

Контекст воєнного часу істотно впливає на психологічну готовність матерів і створює особливі умови, які важко передбачити або підготуватися до них заздалегідь. Воєнний конфлікт веде до значних змін у соціокультурному, економічному та політичному середовищі, що відбивається на емоційному стані та психологічній готовності матерів.

Воєнний конфлікт створює загрозу для життя та безпеки жінок і їхніх дітей. Страх і тривожність стають постійними супутниками в умовах військової небезпеки. Матері відчувають особливу відповідальність за безпеку своїх родин, що може призводити до підвищеного рівня тривожності та стресу [5].

Стрес та психологічні труднощі, з якими стикаються матері під час воєнних конфліктів, є вкрай складними та важкими ситуаціями. Воєнний конфлікт викликає низку негативних факторів, що впливають на емоційний стан і психологічну готовність матерів у таких умовах.

По-перше, страх є головним психологічним викликом для матерів під час воєнного конфлікту. Вони переживають за безпеку своїх сімей та дітей, і цей страх може бути постійним та загостреним у ситуаціях військової небезпеки. Турбота про життя та добробут дітей стає основним об'єктом уваги матерів, що може призвести до підвищеної тривожності та стресу [7].

По-друге, невизначеність є ще одним важливим психологічним викликом. Воєнний конфлікт часто призводить до змін у соціальному та еко-

номічному середовищі, що створює невизначеність щодо майбутнього та можливостей. Матері змушені ухвалювати рішення в умовах цієї невизначеності, що може викликати стрес і психологічний тиск.

По-третє, психологічний стан матерів може погіршуватися через емоційне перевантаження. Вони можуть відчувати поєднання тривоги, смутку, обурення та втоми внаслідок постійного стресу і невизначеності [26]. Крім того, матері можуть стикатися з важкими рішеннями щодо безпеки та добробуту своїх родин, що може призводити до морального конфлікту та надмірного психологічного тиску.

Вплив війни на психологічний стан матерів та їхню здатність відновити нормальне функціонування в родині та суспільстві є значущим і складним. Воєнний конфлікт може залишити тривалий відбиток на психічному здоров'ї матерів і їхній здатності повернутися до звичного ритму життя [9].

Психологічна готовність матерів у воєнний час залежить від різних чинників, які можуть підвищувати або знижувати її рівень. Один із ключових аспектів – це підтримка родини. Психологічна підтримка від близьких членів сім'ї може значно полегшити психічний стан матерів. Розуміння, підтримка та співчуття з боку родичів і партнера можуть допомогти матерям подолати стрес і тривожність [24].

Психологічна підтримка вагітних жінок в умовах військових дій є надзвичайно важливим компонентом їхньої готовності до материнства, оскільки війна супроводжується значними стресовими факторами, які можуть негативно вплинути на психоемоційний стан жінок [18]. У таких умовах психологи стикаються з необхідністю адаптувати свою практику, враховуючи особливості контексту, в якому перебувають майбутні матері.

Психологічна підтримка батьків під час вагітності має критичне значення для створення сприятливого середовища для майбутнього розвитку дитини та емоційного благополуччя батьків. Вагітність є періодом суттєвих фізичних і емоційних змін у житті жінки та її партнера. Психологічна підтримка в цей час допомагає формувати позитивний психологічний стан батьків і покращує їх здатність адаптуватися до нового етапу життя. Однією з основних функцій психологічної підтримки вагітних є надання інформації та консультацій, що стосуються фізіологічних і психологічних аспектів вагітності. Це сприяє відчуттю контролю та впевненості у тому, що відбувається, а також зменшує рівень тривоги та невпевненості [1].

1. Адаптація до стресових умов. В умовах війни вагітні жінки можуть стикатися з підвищеним рівнем тривожності та страху, пов'язаними із загрозою для життя і здоров'я, що знижує їх психологічну готовність до материнства [2]. Психологічна стійкість, яка включає в себе здатність адаптуватися до стресових ситуацій, стає критично важливою в цьому контексті [31].

2. Інформаційна підтримка. Надання вагітним жінкам актуальної інформації про безпечні практики вагітності в умовах військового конфлікту є одним із ключових аспектів психологічної підтримки. Це включає консультації щодо доступу до медичних послуг та ресурсів [6]. Психологічні аспекти, такі як усвідомлення впливу стресу на здоров'я матері та дитини, також є важливими для формування адекватних очікувань і зменшення тривоги [16].

3. Емоційна підтримка. Створення атмосфери довіри та відкритого спілкування є важливими для подолання страхів і тривог, пов'язаних із майбутнім материнством [20]. Групи підтримки для вагітних жінок, які переживають подібні виклики, можуть стати важливим джерелом емоційної підтримки та обміну досвідом [13].

4. Розвиток практичних навичок. Психологи можуть проводити курси, що охоплюють теми догляду за новонародженим та техніки самозаспокоєння, щоб допомогти жінкам підготуватися до нових ролей [17]. Активація ресурсів для отримання медичної та соціальної підтримки також є важливим аспектом роботи психологів у цей період [19].

5. Участь партнерів. Залучення партнерів до процесу підготовки до батьківства може значно полегшити адаптацію жінок до нової ролі [14]. Психологічна підтримка, що враховує партнерські відносини, сприяє формуванню більш здорового емоційного клімату в сім'ї.

6. Управління стресом і тривогою. Психологи навчають вагітних жінок методам релаксації та саморегуляції, що допомагає зменшити рівень стресу і покращити загальний психоемоційний стан [17]. Індивідуальні консультації також є важливими для роботи з особистими переживаннями жінок.

7. Оцінка психічного здоров'я. Регулярний моніторинг психічного стану вагітних жінок дозволяє вчасно виявити потребу в додатковій підтримці, що особливо актуально в умовах військового конфлікту [5].

Психологічна підтримка вагітних жінок під час війни може включати в себе:

- Індивідуальні консультації. Ці сеанси можуть сприяти глибшому розумінню особистих переживань жінки та формувати стратегії подолання стресу [18].

- Групи підтримки. Взаємодія з іншими вагітними жінками, які переживають схожі труднощі, може створити відчуття спільності та підтримки [19].

- Онлайн-ресурси. Використання цифрових платформ для надання психологічної допомоги може забезпечити доступ до професійної підтримки, особливо в умовах обмеженого пересування [27]. Залучення партнерів до процесу психологічної підтримки вагітних є важливим аспектом, оскільки взаємна підтримка в сім'ї може зменшити тривогу і підвищити відчуття безпеки [14]. Партнери можуть бути навчальними союзниками, допомагаючи жінкам справлятися з емоційними викликами та забезпечуючи практичну допомогу.

Дослідження вказують на тісний зв'язок між психологічним здоров'ям матері та фізичним благополуччям дитини [16]. Психологічна підтримка, яка допомагає жінкам управляти тривогою та стресом, може знижувати ризики, пов'язані з ускладненнями під час вагітності та пологів.

Для ефективного надання психологічної підтримки вагітним жінкам у воєнний час необхідно взаємодіяти з іншими фахівцями, такими як лікарі, соціальні працівники та представники організацій, які займаються допомогою у кризових ситуаціях [15]. Мультидисциплінарний підхід дозволяє забезпечити цілісну підтримку, враховуючи всі аспекти життя жінки.

Отже, психологічна підтримка вагітних жінок під час військових дій має бути всебічною, індивідуально адаптованою та враховувати специфіку умов, в яких вони перебувають. Важливість цієї підтримки полягає не лише в підготовці до материнства, а й у забезпеченні психологічного благополуччя жінок в умовах стресу та невизначеності.

Висновки. Було всебічно досліджено психологічну готовність жінок до материнства, визначено основні підходи та концепції, а також проаналізовано фактори, які впливають на цю готовність в умовах війни. Психологічна готовність до материнства виявляється складною і багатогранною проблемою, що вимагає комплексного підходу.

Розглянуто ключові теоретичні підходи до осмислення психологічної готовності жінок до материнства. Встановлено, що ця готовність є інтегративним явищем, яке охоплює емоційні, когнітивні та поведінкові компоненти. Вони формуються під впливом соціокультурних умов, індивідуальних особливостей та сімейних обставин. Також підкреслюється важливість підтримки від оточення, яка здатна значно полегшити процес адаптації жінки до нової ролі матері.

Розглянуто особливості психологічної підтримки вагітних жінок в умовах воєнних дій. З'ясовано, що така підтримка відіграє ключову роль у збереженні емоційної стабільності жінок та формуванні позитивної материнської ідентичності. Важливим аспектом є створення мережі підтримки, що включає близьких, друзів та професіоналів, які можуть надати необхідну допомогу та інформацію.

Таким чином, результатами дослідження підтверджується, що психологічна готовність жінок до материнства є важливою проблемою, що потребує комплексного підходу з урахуванням впливу різноманітних факторів, особливо в умовах війни. Психологічна підтримка вагітних жінок у цей період є необхідною умовою для забезпечення їхнього емоційного благополуччя та успішної адаптації до нових обставин, що, в свою чергу, сприяє здоровому розвитку дітей.

Перспективою подальших досліджень вважаємо дослідження впливу психологічної підтримки на процес адаптації жінок до материнства в умовах тривалих стресових факторів, зокрема воєнних дій. Також перспективними є вивчення ролі соціальних мереж підтримки (сім'я, громада, медичні та психологічні служби) у збереженні емоційного благополуччя вагітних жінок та молодих матерів, а також вплив сучасних технологій на надання психологічної допомоги в умовах обмеженого доступу до традиційних послуг. Можна зазначити, що подальше вивчення цієї теми вимагає уваги до індивідуальних особливостей жінок, їхнього минулого досвіду та особистісних ресурсів, які можуть впливати на їхню готовність до материнства.

Список літератури:

1. Ангелова С. О. Материнство як сфера самореалізації жінки. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки*. 2014. Вип. 115. С. 11–14.
2. Василенко Т. Військові дії та їх вплив на психоемоційний стан вагітних жінок. *Психологічна наука*. 2022. 14(1). С. 23–35.
3. Виготський, Л. С. Історія розвитку вище психіки. *Психологічна наука*. 1982. Вип. 10. С. 15–25.
4. Гур'янова, Т. Психологічна готовність жінок до материнства в умовах війни. *Наукові записки*. 2020. Вип. 12. С. 101–108.
5. Громова, Н. Моніторинг психічного здоров'я вагітних жінок під час війни. *Збірник наукових праць: Психологічні аспекти*. Київ: НАН України, 2021. Вип. 6(4). С. 67–79.
6. Дем'янчук, Л. Інформаційна підтримка вагітних в умовах війни. *Психологія розвитку*. Київ: Інститут психології, 2020. Вип. 8(3). С. 12–25.
7. Ішук, О. Ю. Розвиток системи психологічної підготовки вагітних жінок до пологів: історичний аспект. *Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія*. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008. В. 13. Ч. 2. С. 217–224.
8. Кононко, О. Л. Мотивація материнства: роль соціального середовища. *Психологічний журнал*. 2017. Вип. 6. С. 54–59.
9. Крижановська, З. Мотивація материнства: емоційний аспект. *Актуальні питання психології*. 2016. Вип. 5. С. 32–37.
10. Кульчицька, О. Психологічна підтримка в умовах війни. *Збірник наукових праць: Психологія та війна*. Київ: Інститут психології НАН України, 2020. Вип. 3(1). С. 9–18.
11. Лисіна, М. І. Емоційні аспекти материнства: соціалізація та формування материнської ідентичності. *Науковий вісник*. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2011. Вип. 16. С. 43–47.
12. Лук'яненко, І. М. Соціокультурні чинники материнства. *Соціологічний вісник*. 2018. Вип. 4. С. 75–80.
13. Мороз, Я. Групи підтримки для вагітних: досвід і перспективи. *Психологічні дослідження*. 2022. 9(2). С. 55–68.
14. Овсяннікова, А. Партнерство у підготовці до батьківства. *Психологія сімейних відносин*. 2022. 10(1). С. 41–54.

15. Проскурняк, О. П. Психологічні компоненти готовності жінок до материнства. *Вісник психології*. 2015. Вип. 8. С. 44–50.
16. Савельєва, Т. Психологічні аспекти вагітності. *Журнал психології*. 2019. 15(4). С. 78–89.
17. Сидоренко, В. Практичні навички догляду за новонародженим. *Перинатальна психологія*. 2023. 11(2). С. 24–36.
18. Шмілик, Н. Психологічний аналіз змісту, структури та критеріїв суб'єктивної готовності до материнства. *Збірник наукових праць «Актуальні питання гуманітарних наук»*. 2013. № 4. С. 253–259.
19. Тимченко, Ю. Методи управління стресом у вагітних жінок. *Психологічний щоденник*. 2020. 8(2). С. 18–29.
20. Загородня, Р. Емоційна підтримка вагітних: важливість і методи. *Актуальні проблеми психології*. 2021. 13(3). С. 90–104.
21. Яремчук, Н. В. Психологічна готовність жінки до материнства: *Вікові особливості*. *Психологія неперервної професійної освіти*.
22. Baranovska, O. (2021). Psychological Resilience of Women in Conflict Conditions. *Journal of Psychological Research*, 5(2), 45–58.
23. Butenko, N. (2020). Stress and Its Impact on Pregnancy: A Moder Perspective. *Current Issues in Psychology*, 11(1), 34–47.
24. Гулійчук, Д. А. Катастрофічне падіння народжуваності: як зміниться чисельність населення в Україні після війни. *ТСН.ua*. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/katastrofichne-padinnya-narodzhuvanosti-yak-zminityachiselnist-naselennya-v-ukrayini-pislya-viyni-2231155>.
25. Як стати мамою: психологічна і фізична підготовка. Медичний центр «Мати та Дитина» – репродуктивна медицина, гінекологія та урологія. URL: <https://mdclinics.com.ua/ua/news/yak-staty-mamoyu/>.
26. Феномен материнства. Підручники для студентів онлайн. URL: https://stud.com.ua/153712/psihologiya/fenomen_materinstva#srcannot_1 (дата звернення: 07.03.2023).
27. Томаржевська, І. Теоретичні аспекти проблеми психологічної готовності до материнства в молодих жінок. Київ, 2021. URL: https://psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/1_2021/26.pdf (дата звернення: 14.11.2022 р.).
28. Деталі у цифрах: смертність vs народжуваність у Рахові. *Раків.City*. URL: <https://rakhiv.city/articles/139734/detali-u-cifrah-smertnist-vs-narodzhuvanistu-rahovi>.
29. Котляр, А. Вагітність під час війни: знаки Всесвіту. *Дзеркало тижня*. URL: <https://zn.ua/ukr/HEALTH/vahitnist-pid-chas-vijni-znaki-vsivitu.html> (дата звернення: 14.03.2023)

Drobot O.V., Doroshenko A.V. PSYCHOLOGICAL READINESS OF WOMEN FOR MOTHERHOOD IN WARTIME CONDITIONS

The article analyzes the psychological readiness of women for motherhood in the context of war, with particular attention paid to the main approaches and concepts regarding this phenomenon. Psychological readiness for motherhood is a complex and multifaceted process that includes emotional, cognitive, and behavioral aspects, formed under the influence of various sociocultural and personal factors. The article highlights the importance of understanding this phenomenon through theoretical approaches, incorporating both classical and contemporary models of readiness for motherhood. Specifically, the stages of maternal identity formation, starting from childhood, adolescence, and into adulthood, and the role of the external environment in this process are discussed.

Additionally, the conditions related to war that significantly affect the psychological readiness of women for motherhood are examined. The stressful and dangerous circumstances of military conflict intensify emotional tension, fears, and uncertainty about the future, which negatively impact psychological preparation for motherhood. However, factors that can help women adapt to new conditions and maintain their readiness for motherhood are also discussed. These include support from family, social circles, and professional psychologists.

Special attention is paid to the role of psychological support for pregnant women during wartime. It has been found that such support is crucial for maintaining emotional and psychological well-being, as well as for the development of a positive maternal identity. Psychological assistance facilitates the adaptation of women to changing life conditions, helps to overcome anxiety and fears related to their future maternal role, and fosters emotional resilience strategies in the difficult context of military conflict.

Key words: *psychological readiness, motherhood, women in wartime, stress, psychological support.*